

FISCHL VILMOS¹

Az Iszlám Állam valóban iszlám állam?

Is the Islamic state really islamic state?

Absztrakt

A szerző azt vizsgálja, hogy mik az iszlám civilizáció alapfogalmai és ezek hogyan viszonyulnak a nyugati (keresztény) civilizációhoz? Megpróbálja feltárni a lényegét az iszlámnak és a civilizációs különbözőségeknek iszlám és nyugat között. Az iszlám fundamentalizmust is vizsgálja, amely napjaink nagy kihívása.

Kulcsszavak: iszlám, migráció, kereszténység, terrorizmus, állam

Abstract

The article an in-depth study, that how about the basic ideas of islam and how are they relate to the western civilisation? The article tries to unfold the point of the civilization differences between Islam and the West. The islam fundamentalism is under analyze too, which is a big challenge nowadays.

Keywords: islam, migration, christianity, terrorism, state

BEVEZETÉS

Napjainkban sok új jelenséget tapasztaltunk, ami nem a vallások közötti békés egymás mellett élésről szól. Az Iraki és Szíriai Iszlám Állam (ISIS) által elkövetett háborús bűnök, amelyek keresztényeket és más vallási kisebbségeket is sújtanak, megdöbbentették a világot, de mégsem történt semmi komolyabb reakció. Bár minden gyilkosság bűn Isten ellen, különösen is fájdalmas volt számunkra július elején a Szíriában, Aleppo mellett történt keresztre feszítésekről hallani. Az iraki keresztények lélekszáma a 2003-as amerikai invázió előtt 1,5 millió volt, mára 200 ezerre csökkent, és napról-napra kevesebb, a szíriaiakkal együtt.² Sok ember él sztereotípiák között és hajlamos az „arab” vagy „iszlám” szót

¹ A szerző a Nemzeti Közszolgálati Egyetem tudományos főmunkatársa, a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsának főtájtára. Külügyi szakértő, evangélikus lelkész, a hadtudományok PhD fokozatos. fischl.vilmos@uni-nke.hu

²Nyilatkozat a szíriai és iraki keresztényüldözéssel kapcsolatban. MEÖT-MKPK közös nyilatkozat
Forrás:

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2015. VIII. évfolyam 4. szám

hallva a terrorizmusra asszociálni. Az arabokról vagy az iszlámról beszélve miért jut rögtön az eszünkbe a terrorizmus? Vajon melyek az iszlám és terrorizmus alap gondolatai és ezek összeegyeztethetőek-e egymással? Igaz-e, hogy itt civilizációk összecsapásáról kell beszélni, amikor az iszlám terrorakciókról hallunk vagy teljesen más indítékok kerülnek előtérbe? Mi az oka annak, hogy a radikális iszlám teret nyerhet?

Arra próbálok feleletet adni, hogy hogyan és miért harapózhatott el a radikális iszlám világ Nyugat- és Amerika-gyűlölete, mennyiben ölt ez vallási köntöst, és mennyire vehető komolyan a missziójellege, tehát mennyiben irracionális, következésképp milyen esélyei vannak nyugati módszerekkel való megállításának.

Az Iszlám Állam Irakban nagy területet foglalt el, Bagdadot is fenyegeti, Szíriában ugyanakkor nem volt képes nagy területet megszállás alatt tartani. Módszerei közé tartoznak a rajtaütésszerűen szervezett akciók, katonai demonstrációk, felvonulások. Ereje mindkét helyen ellenségei gyengeségében van. Irak sikertelen állam, működését a szervezetlenség jellemzi, hadereje erőtlen és dezorganizált, a szír vezetés pedig saját ellenfeleivel van elfoglalva, így nem csoda, hogy az IS gyorsan tudott előrenyomulni. A helyi lakossággal szembeni erőszakos fellépése következtében az IS nem nyerte meg a támogatást, sőt várható, hogy hosszabb távon a lakosság is fel fog lépni ellene.³

AZ AGRESSZIVITÁS ALAPJAI AZ ISZLÁMBAN

A vallási hit rendszerre építkezés része az iszlámnak, amit a maga valóságában kellene megélni. Az iszlámban csakúgy, ahogy a kereszténységben is, a célokat kell kitérni, és e célokhoz törvényes eszközökkel kell közelíteni.

Az agresszivitás nem iszlám jelenség, azonban nem lehet elfelejteni, hogy az elmúlt néhány év legtöbb és legbrutálisabb terrorista támadását az iszlám nevében követték el.⁴ Emiatt alapvető vitákba kezdtek mind a nyugaton, mind a muszlim világban, hogy mi a kapcsolat ezen cselekedetek és az iszlám tanításai között. A fő kérdés az, hogy ezek a terrortámadások és a világ egyik nagy vallásának a tanításai között bármiféle kapcsolat lenne-e? Meggyőződésem, hogy nincs kapcsolat az iszlám és terrorizmus között, mert az iszlám alapjaiban egy alapvetően békeszerető és toleráns vallás.

A terrorizmus és iszlám viszonylatában politikai indokokat (az izraeli-arab konfliktus), kulturális indokokat (lázadás a nyugati kultúra ellen), és szociális okokat (elidegenedés, szegénység) lehet találni. Miközben nincs olyan nyugati közéleti szereplő, aki azt állítaná, hogy nem kell a terrorizmus ellen küzdeni, sokan ennek ellenére hozzáteszik: ahhoz, hogy

http://meot.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=576:nyilat&catid=77:vallaskozidialogus&Itemid=74 Letöltve: 2015. november 6.

³ KIS-BENEDEK József: Az Iszlám Kalifátus és a globális dzsiháid új tendenciái. Hadtudomány, A Magyar Hadtudományi Társaság Folyóirata 24. évfolyam 2014./3-4. szám Budapest, 30.p

⁴ BAR, Shmuel: Az iszlám terrorizmus vallási gyökerei. 2004. <http://cikkek.soti.ca/religious-sources-of-islamic-terrorism.html>

Letöltve: 2015. november 9.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2015. VIII. évfolyam 4. szám

megnyerjük ezt a háborút, az alapindokokra (root causes) kell megoldást találni. Vannak, akik úgy gondolják, sok társadalom él hasonló körülmények között, mint az iszlám országok, és ennek ellenére nem létezik náluk a vallási alapú terrorizmus.

Az iszlám-dzsihád vezetők politikai szándékai felől nincs kétség. A terrorcselekmények nagy része ott történik, ahol a különféle mozgalmak politikailag – vagy katonailag – találkoztak a nyugattal. Ez történt a XIX. században Szudánban, valamint Indiában, a XX. században pedig Egyiptomban és Palesztinában. Ezeknek a mozgalmaknak a politikai és morális mozgatórugóit viszont nem politikai kérdésekben kell keresni, hanem az iszlámra épülő tekintély és vallási alapelvekben. A szélsőséges vezetők jól kihasználták ezeket a mozgatóelemeket és a mély vallási érzelmeket az iszlamista terrorista motiválásban, és létrehoztak egy olyan szociális és vallási közeget, ahol a tetteiket mind morálisan mind törvényileg jóváhagyják. Ez a jelenség nagyon mély ideológiai gyökerekkel rendelkezik, amit mi sem bizonyít jobban, mint az, hogy a radikális muszlim szervezetek képesek toborozni, külföldre küldeni, és fenntartani a különféle alvó terroristákat (a szeptember 11-ei terroristák nagyon jó példák erre) anélkül, hogy megadnák magukat a nyugati kultúra csábításának.

Az Al Kaida, szó jelentése: hálózat. A világ minden részén találhatóak kis sejtek, amelyeket köztünk élő emberek mozgatnak. Az internet korában, amely maga is egy globális hálózat, kapcsolat és információközvetítő, a szervezeten belüli kommunikáció, és annak állásfoglalási, a kifelé sugárzott elrettentő propaganda megjelenítése mellett mind-mind egyszerűvé váltak. Olyan nemzetközi hálózatról van szó, az Al Kaida esetében, amely rendszerben az alapegység adja a háttérrel, és hálózat helyi tagjainak csak működtetni kell azt. De mi célból hozhatnak létre egy ilyen kifinomultan működő rendszert? A szervezet harcolni kíván a nyugati civilizáció ellen, amely véleményük szerint kizsákmányolja a harmadik világot, a fejlődő országokat.⁵

Ebből következik, hogy hiba lenne az iszlám agresszióknak csak a politikai és szociális gyökereit kezelni, mivel ezek figyelmen kívül hagyják a vallási és kulturális háttérrel. Ahhoz, hogy megértsük, mi hajtja ezeket a terroristákat, és hogy hatásosan fel tudjunk lépni ellenük, mindenképpen számításba kell venni a vallási és eszmei tényezőket.

Meg kell jegyeznünk azonban, hogy a háború nem általában a Kelet ellen, nem az arab emberek, nem az arab kultúra, nem is az iszlám ellen folyik, hanem a terror intézményei (politikai csoportok, fegyverkereskedelem, felkészítő táborok, a pénzmosásban érdekelt bankok, valamint a terroristák) ellen folyik, akik a radikális iszlám, politikai iszlám vagy a militáns iszlám felfogása szerint politikai érdekeiket követve indítanak akciókat.⁶

⁵ TOMOLYA János - PADÁNYI József: A terrorizmus jelentette kihívások. Hadtudomány, A Magyar Hadtudományi Társaság Folyóirata 22. évfolyam 2012./3-4. szám Budapest, 41.p

http://mhtt.eu/hadtudomany/2012/3_4/HT_2012_3-4_Tomolya_Padanyi.pdf Letöltve: 2015. november 6.

⁶ HARAI Dénes: Az erőszak kultusza és a civilizáció védelme. (A terrorizmus elleni küzdelem társadalmi, társadalomtudományi kérdései) Kézirat. ZMNE, 2008. 4.p.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2015. VIII. évfolyam 4. szám

A SZÉLSŐSÉGESSÉG (FUNDAMENTALIZMUS), MINT JELENSÉG AZ ISZLÁMBAN

A szélsőségeség (fundamentalizmus) terjedése az iszlámban napjainkban hódít, mint ahogy a modernitás is terjed. Nyilván felvetődik a kérdés, hogy melyik irányzat az erősebb az iszlámon belül, a fundamentalista vagy a modern gondolkodás, ami egyben a vallásosság rugalmas kezelését is jelenti. A modernizációs folyamatok ugyanakkor visszavezethetők a globalizációs folyamatok felerősödésére, ami nem csak gazdaságilag, politikailag, ideológiailag hatott az iszlám társadalomra és civilizációra, hanem voltak és vannak olyan külső hatások, amelyek mind nagyobb mértékben befolyásolják a fejlődés belső feltételeit is. Mindkét fő irányzat fundamentalizmus és modernitás erős az iszlámon belül, azonban a fundamentalista gondolkodás sokkal inkább látható formát ölt, amikor például látunk egy véres merényletet. 2001. szeptember 11-re reagálva több megfigyelő és politikus azon a véleményen volt, hogy az iszlám minden megjelenési formáját összevonja, és véleményét a radikális jelszóval látja el, az iszlámot pedig fenyegetésnek tartja. A megközelítés alapján téves, az iszlámnak nagyon sok árnyalata van, és csak kevés tartozik a veszélyesek közé. A modern iszlamista terrorizmus a XX. századi iszlám fundamentalizmus természetes következménye. Az iszlámon belül a radikális szárny azért alakult ki és erősödött meg az arab világban, mert a társadalom rettenetes állapotára: szociális igazságtalanság, a hagyományos értékek elutasítása, és a külföldi uralom és kultúra elfogadására kívántak reflektálni. Ez a mozgalom azt állítja, hogy a modern muszlim társadalmak azért nem funkcionálnak, mivel letértek az „egyenestől” (as-sirat al-mustaqim), és minden bajra a megoldás az eredeti iszlámra való visszatérés. A problémák mind társadalmi, mind politikai eredetűek: egyenlőtlenség, korrupció, és elnyomás. Az iszlám társadalom alapvető doktrínája ugyanis a „társadalmi igazságosság”. Ez a kategória szinte minden teoretikusnál központi helyet foglal el. Qutb szerint „Az igazságosság az iszlám felfogása szerint egyenlőség”.⁷ De ugyanakkor a tradicionális Iszlámban – és ez az iszlamista fundamentalisták világnézete – a politika és a vallás nincs szétválasztva. Alapvetően az iszlám mind vallás, mind kormány (regime) (din wa-dawla), és minden emberi tevékenység felett uralkodik. Bármilyen probléma, mindig is az iszlám a megoldás.

A radikális iszlám világnézete szerint a tökéletességet a Próféta⁸ életvitelében, valamint a korszakának az eseményeiben lehet megtalálni. Ebből következően, hogy mindenféle vallási újítás, filozófiai relativizmus, és intellektuális vagy politikai pluralizmus eretnokség. Egy ilyen világnézetben mindössze két tábor létezhet – a dár al-izlám⁹ és a dár al-harb¹⁰ – akik egész addig ellenségeskednek, amíg az iszlám végső győzelmet nem arat. Ezeket az

⁷ QUTB Szayyid: Al adála al idzstimáiyí fil - iszlám (A társadalmi igazságosság az iszlámban). Dár as - surúq, Kairó, Beirut, 1983. 28.p.

⁸ Mohamed Próféta megközelítőleg 570-ben született és 632-ben halt meg

⁹ Az iszlám világa, az iszlám fennhatósága alá tartozó területek elnevezése. E kategória az iszlám jogrendszer kialakulásával, az iszlám és a külvilág közötti kapcsolatok jogi szabályozása során jött létre, elhatárolván az iszlám uralma alatti területeket az „ellenséges területektől” (dár el-harb))

¹⁰ A háború világa, nem az iszlám fennhatósága alatt állóterületek elnevezése

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2015. VIII. évfolyam 4. szám

elveket a radikálisok a szélsőségeikig űzik, de ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy mély gyökerekkel rendelkeznek a nagy többség által követett iszlámban is.¹¹

Az iszlám radikális csoportjainak erőszakos megnyilvánulásait rendszerint a nyugattal való találkozások indították el, de ennek ellenére az iszlám által motivált gyarmatosítók elleni lázadásokban ritkán vettek részt más muszlim országok lakói. Az 1980-as évekig a muszlim fundamentalista mozgalmak mint például a Muszlim Testvériség (Muslim Brotherhood), (Al-Ikhwán al-Muszlimún)¹² befelé fordultak. Három alapvető hangsúlyoztak: a népképviselőt, a nemzeti egység és a nemzeti akarat elvét, s azt állították: minden kormányzatnak, amely törvényességre törekszik, eleget kell tennie a követelményeknek – a korlátlan hatalom végső soron istené, de gyakorlását a nemzetre, az *ummára* bízta, ennél fogva az iszlám kormányzatnak népképviselőt jellegűnek kell lennie, s a nemzet előtt kell felelnie: ezért a hatalom képviselői nem a nép urai, hanem szolgálói, s a kormányt a tanácskozás elvének (as-sura) megfelelően az *ulemmának* kell vezetnie.¹³ A nyugati fölényt annak tudták be, hogy a muszlimok feladták a Próféta tanításait. Ebből következőleg a megoldás első lépése a lakosság újra iszlámosítása volt, és utána pedig iszlám törvényen (sarí'a) alapuló iszlám kormányok létrehozása. Ebben az értelemben a dzsihádnak¹⁴ elsősorban a "hitüket feladó" (apostate) muszlim kormányok és társadalmak ellen irányult, miközben a történelmileg támadó dzsihádnak, ami a hitetlenek ellen irányult üresben futott (legalábbis a kalifátus létrehozásáig). A dzsihádnak az iszlám világ egyik legtöbbet vitatott kategóriája, amelynek értelmezésével kapcsolatban egymással ellentétes álláspontok ismeretesek és, amelyeknek önmagában is hatalmas irodalma van.¹⁵

Az iszlám katonai hagyományok szerint a muszlimok csak akkor hátrálhatnak meg, ha az ellenség legalább kétszer annyi katonával rendelkezik, mint a muszlim csapatok. Más hagyományok csak tízszeres túlerő esetén engedélyezik a meghátrálást. Ennek az az oka, hogy a dzsihádnak, egyes definíciók szerint, nem más, mint az Allahban való hit. Ha a muszlimok egy gyengébb vagy hasonlóan erős ellenséggel hadakoznak, akkor a saját erejükre támaszkodnak. De ha semmi esélyük sincs, akkor a mudzsáhidek,¹⁶ azt bizonyítják, hogy vakon bíznak Allahban, és eszerint kerül tettük elismerésre.

¹¹TOMOLYA János – PADÁNYI József: Harc Tikritért. fordulópont az Iszlám Állam elleni harcban? Hadtudomány (online), 10.17047/HADTUD.2015.25.E.173 Budapest, 177. oldal.

http://mhtt.eu/hadtudomany/2015/2015_elektronikus/16_TOMOLYA_PADANYI.pdf

Letöltve: 2015. november 6.

¹²Egyiptomban 1928-ban alapította a szervezetet Ahmad Hasszan al-Banná. Célja az iszlám eredeti értékeinek a helyreállítása, a társadalom iszlám alapokra helyezése. Széleskörű iszlám programokkal rendelkezett, iskolákat, egészségügyi és oktatási létesítményeket üzemeltetett. Szellemi vezetőjük Szayyid Qutb volt. Mára már lemondott az erőszakról és elfogadta a parlamenti rendszert. Az iszlám világ sok országában működnek szervezetei.

¹³BENKE József: Az arabok története. Alexandra. Budapest, 1997. 383.p. ISBN 963 367 302 X

¹⁴Küzdelem, erőfeszítés. „Allah útján történő küzdelem”, vagyis küzdelem a rossz ellen és a jó megvalósításáért Ennek egy – de nem a legjelentősebb – formája a külső ellenséggel vívott harc, „szent háború”.

¹⁵ROSTOVÁNYI Zsolt: Az iszlám a 21. század küszöbén. Aula. Budapest, 1998. 208.p.

¹⁶Aki küzd, erőfeszítést tesz valamiért, aki dzsihádot végez.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2015. VIII. évfolyam 4. szám

Az iszlamista politika sikeresen létrehozta a bello ergo sum (harcolok, tehát vagyok) mentalitást – és emiatt az iszlám vezetőknek állandóan szükségük van a népszerű dzsihádra, hogy fenntartsák a vezetői hatalmukat. Ebből következik, hogy az Egyesült Államok iraki szereplése alapvetően ki fog hatni a radikális iszlamista mozgalmakra. Az amerikai bukás csak megerősítené a dzsihád apokaliptikus ideológiáját.

CIVILIZÁCIÓK ÖSSZECSAPÁSA?

Nem kerülhetjük meg az iszlám és Nyugat civilizációjának témakörét. Nyugatot az iszlám a kereszténységgel azonosítja sok esetben. Foglalkoznunk kell ezzel a kényes témával. Gyakorlatilag az iszlám keletkezésétől kezdődően, tehát csaknem 14 évszázada állandó a konfliktus az iszlám és a Nyugat, az iszlám és a kereszténység között. E konfliktusok esetenként békés versengésben nyilvánultak meg, de gyakran inkább súlyos és hosszan tartó, nagy véráldozatokkal is járó fegyveres harcokhoz vezettek, amelyek háttérben olykor vallási, sokkal inkább azonban politikai, hatalmi, gazdasági és egyéb motivációk húzódtak. E konfliktusokért nem lehet egyértelműen bármelyik felet is hibáztatni. Mindkét fél szemében úgy jelenik meg a másik, mint lényegi pontokon különböző kultúrájú, ráadásul fenyegető idegen, aki egészen más, mint amilyenek mi vagyunk, és aki állandó veszélyforrást jelent, akinek a támadására állandóan számítani kell. Az iszlám kezdete Mohamed és az őt elutasító Mekka lakói közötti összetűzésekhez köthető. Mohamed 622-ben, a hidzsra évében alapítja meg Medinában a sária által irányított teokratikus társadalmat. A sária a Koránban és a Szunnában megmutatkozó isteni törvény, melyet később négy nagy jogtudományi iskola formált rendszerré.¹⁷ E jogalkotások mintegy háromnegyede az állam felépítésével foglalkozik, a fennmaradó rész pedig az egyén és a társadalom viszonyának minden részletére kiterjedő joggyakorlatot foglalja össze. A hidzsrától kezdve láthatjuk tehát, hogy az iszlám vallásból iszlám társadalom lett. Ettől fogva az iszlámban a politika és a vallás szerves egészet alkot.

Ez azt is jelenti elvben, hogy a pluralista és laikus társadalom nem fogadható el az iszlám számára. Ez csupán elv, ugyanis tudunk olyan iszlám országokról, akik például azon vannak, hogy az egyház és állam valamilyen módon szétváljon, vagyis szekuláris államban gondolkodnak. Ilyen állam például Törökország, aki azon van, hogy ezzel a cselekedetével is bizonyítsa, hogy alkalmas az EU tagságra. Gyakorlatilag azonban az iszlám társadalom számára nincs szekuláris állam. Európa számára egyház és vallás külön kell, hogy létezzen.

A muszlimok számára csak egy vallás van, az iszlám, ahogy a Korán tanítja. Ebben semmiben nem különbözik a kereszténységtől, amely természetesen egyetemes. Elkerülhetetlen volt, hogy ez a két egyetemes vallás összeütközzön egymással. A történelemben meg is mutatkozott ez a szembenállás. Meggyőződésem, ha az iszlám és keresztény-

¹⁷BOULAD, Henri SJ: Iszlám, kereszténység és a nyugati világ. Christian Solidarity International. CSI-Magyarország. 2008. 09. 27. 2.p. <http://www.csi-magyarorszag.hu/pdfs/bouladiszlam.pdf> Letöltve: 2015. november 6.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2015. VIII. évfolyam 4. szám

ség nem tud ma összefogni egy jobb világ érdekében, akkor megint szembe kerülnek. A nehézséget az okozza, hogy az iszlám nem csupán vallás, hanem vallást, társadalmat, politikát és kultúrát egyesítő rendszer. Olyan életforma, amely egész embert kíván, ebben megfelel a középkori kereszténységnek, amely a társadalom minden dimenzióját meghatározta: a vallást, a politikát, a kultúrát, a társadalmi és családi kapcsolatokat. Ez az oka annak, hogy ma nehéz tárgyilagosan szemlélni az iszlámot, különösen Európában.

Véleményem szerint nem kell feltétlenül a konfliktusok megszüntetésére törekedni, hanem kezelni kell tudni azokat, összpontosítani arra, hogy a lehető legkevesebb kár következzen be. Az iszlámra azonban nem csak, mint mumusra kell tekinteni. Ha a muszlim hívek imádságára és áhítatosságára gondolunk, vagy arra, hogy az egyszerű emberek életében milyen fontos szerepet játszik az Istennel való viszonyuk, ezek feltétlenül elgondolkodásra intenek bennünket.

A fentiekből is láthatjuk, hogy a kereszténység és az iszlám között aligha beszélhetünk párbeszédéről, inkább a konfrontáció lenne a helyes kifejezés. A közeledést a kölcsönös előítéletek sokasága is gátolja. Mégis szükséges a véleményalkotás és az állásfoglalás. Fokozottan figyelniük kell arra, hogy terjedő vallással állunk szemben, és a történelmi tapasztalatok is intenek minket arra, hogy mi is komolyan vegyük ezt a ténytet.

Az utóbbi évekig Európa nyitott, toleráns és elfogadó módon viszonyult az iszlámhoz. Az iszlám által képviselt értékek és az általa teremtett lenyűgöző kultúra miatt tiszteletet méltó vallásnak tartotta. Azonban vannak olyan események, amik már Európát is nyugtalanítják, gondolok itt a 2001. szeptember 11-ei eseményre. Ez az aszimmetrikus háború, eltér minden korábbi hasonló összecsapástól, és ezúttal még félrevezetőbb lehet a küzdelem logikájára és kimenetelére az előző háborúk alapján alkotott elméletek felhasználásával következtetni.¹⁸ Azóta Európa másként kezeli az iszlámot. George Bush egy érdekes hasonlatot alkalmazott, amely szerint az iszlám a „rossz birodalma”, amellyel szemben áll a „jó Birodalma”, – ami természetesen Amerika – egyáltalán nem járult hozzá a probléma megoldásához, sőt, megerősíti Samuel Huntington „A civilizációk összecsapása és a világrend átalakulása” című könyvében kifejtett tézisének, mely szerint az iszlám és a nyugati világ közötti konfliktus elkerülhetetlen. A „Nyugat” (és e fogalom alatt jelen esetben Magyarország is értendő) iszlámellenessége vagy e vallással szemben mutatott érdektelensége, a rendkívül sokszínű muszlim kultúra jelenségeinek és értékeinek ignorálása vagy háttérbe szorítása, illetve félreértelmezése nem új keletű probléma kontinensünkön, ám napjainkban jelentős mértékben felerősödött ez a tendencia. A tragikus amerikai merényletsorozat felkorbácsolta az indulatokat, és a médiában meglehetősen sok, az iszlám vallás alaptanításait félreértelmező, tévhitelen alapuló, olykor az egész iszlám világot bűnösnek kikiáltó megnyilatkozás hangzott el. A hosszabb távú béke azonban elképzelhetetlen a kultúrák, vallások közötti párbeszéd kiszélesítése nélkül. II. János Pál pápa Damaszkuszban tett

¹⁸ JUNGERT Béla: Migráció és biztonság a globalizáció világában. Theologiai Szemle. A Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsának szakfolyóirata. Kálvin Kiadó. Budapest. 2015/3. 159. p. ISSN 0133 7599

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2015. VIII. évfolyam 4. szám

kijelentései, az iszlám egyetemekkel már meglévő és kiépítendő tudományos kapcsolatok egyaránt jelzik az iszlám kultúra „hagyományos” megítélését felülvizsgáló szemléletváltást.¹⁹

Jelenleg az iszlám óriási előnyre tett szert Európában, mivel a keresztény hit visszaszorulóban van, a vallásukat gyakorlók száma pedig soha nem látott méretekben csökken. Így két dolog lehetséges. Vagy a kereszténység megújul és új erőre kap, vagy pedig az általa hagyott szellemi űrt betöltik az iszlám, a keleti vallások, az ezoterika.

Azt gondolom, hogy Európa nem gubózhat be, hogy saját határai mögött békében és biztonságban éljen, hanem „nagy célokra” van szüksége. Ha nincs megfelelő látásmódja és célja, akkor megszűnik önmaga lenni. Évszázadok alatt a hódítás és a nagyhatalmi törekvések szellemétől vezérelve szemet vetett az egész világra, ma azonban a szolgálat és a felelősség elvén meg kell nyílnia a világ előtt. Segítenie kell ma Európának más, nem európai országoknak, hogy ezáltal önmagára találjon.

Hogyan viszonyuljon Európa a muszlimokhoz? Ez nehéz kérdés. Egyfelől megértőnek és humánusnak kell lenni a bevándorlókhoz, akik elveszettek és tanácstalanok a számukra teljesen idegen kultúrában. Így tehát világos, hogy a bevándorlóknak szükségük van a beilleszkedéshez való segítségre. Másfelől azonban a befogadó és megértő hozzáállás nem jelenthet saját kultúrafeladást és kivétel nélkül minden esetben teljes nyitottságot. Az iszlámon belül van egy úgynevezett radikális-aktivista fundamentalista irányzat. Ennek az irányzatnak tanításai és cselekedetei „Nyugat-ellenessége” is rémisztőleg hatnak napjainkban is az amerikai és európai emberekre, jóllehet, óriási hiba a „radikális muszlim mozgalmakat az iszlám egészével azonosítani”.²⁰ Továbbá ez az irányzat csakis az iszlám állam kereteiben gondolkozik és annak minden eszközével – akár erőszakkal is – történő megvalósításáért küzd.²¹ Európa nyitottságát vizsgálva biztonságpolitikai szempontból világosan kell látnunk, hogy például az iszlám fundamentalizmus ezen irányával szemben nem lehet kompromisszum. Korábban pont Európa teljes nyitottsága tette lehetővé, hogy szélsőségek kicsiny csoportjai európai nagyvárosokban terveljék ki a szeptember 11-ei merényleteket. Ezekkel tisztában kell lennünk, amikor ezt a kérdéskört vizsgáljuk.

Az iszlámon belül van egy kisebbségben levő irányzat, a nyitott, felvilágosult, liberális iszlámról. Olyan képviselőkre gondolok, mint a Németországban élő Bassam Tibi, vagy a Párizsban élő Mahamed Arkoun. Azt gondolom, hogy ma a keresztény-izlám párbeszéd mellett az iszlámon belüli párbeszédet is támogatni kell, hogy a radikális és liberális muszlimok is megtalálják egymással a megfelelő kapcsolatot.

Bizonyosan ki lehet jelteni, hogy a muszlimok nagy többségének semmi kedve csatlakozni a dzsihadhoz, vagy ahhoz hogy politizálják a vallásukat.

¹⁹ KÉRI Katalin: Az iszlám neveléstörténet kutatásának és tanításának szükségességéről. Acta Pedagogica 2., PTE Tanárképző Intézet, Pécs, 2001/2., 21-26. o.

<http://kerikata.hu/publikaciok/text/actaisz.htm> Letöltve: 2015. november 10.

²⁰ ARMSTRONG, Karen: Az iszlám világ nyugati szemmel. Európa, Budapest, 1998. 9. p.

²¹ ROSTOVÁNYI Zsolt: Az iszlám a 21. század küszöbén. Aula. Budapest, 1998. 348.p.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2015. VIII. évfolyam 4. szám

A Nyugat rendszerint feltételezi, hogy minden terrorista támadásnak megvan a józan oka, és ha ezeket a politikai panaszokat megfelelően kezelik, akkor a probléma meg fog oldódni.²² De ha a gyökerek nem politikai természetűek, akkor naivság feltételezni, hogy politikai gesztusok meg fogják változtatni a radikálisok gondolkodásmenetét. Minden olyan kísérlet, ami úgy kezeli a terrorizmust mintha az el lenne választva az intellektuális, kulturális, és vallási alapoktól, bukásra van ítélve. Egy hosszú távú stratégia érdekében a radikális iszlám kulturális és vallási gyökereire kell összpontosítani. Meg kell ismerni az iszlám gondolkodást és vallást, csak akkor tudjuk helyén kezelni a felmerülő problémákat. Sajnos ebben a kérdésben a Nyugat komoly hátrányban van.

Napjainkban állíthatjuk, hogy az iszlám egyáltalán nem ismert. A muszlimoknak ki kellene jelenteniük, „az igazi iszlámban nem létezik terrorizmus.” Az iszlám szerint egy embert megölni a hitetlenséggel ér fel. Senki nem ölhatja ki egy másik ember életét. Egy ártatlan embert még háború idején sem érhet bántódás.

Senki nem jogosult arra, hogy fatwát²³ adjon ki ebben a kérdésben. Senki nem válhat öngyilkos merénylővé. Senki nem ronthat a tömegek közé testére kötözött robbanóanyagokkal. Teljesen mindegy, milyen vallású a tömeg, ez az iszlám törvények alapján egyszerűen nem megengedett. Még háború idején is – amikor pedig kimondottan nehéz az egyensúlyt megtalálni – szigorúan tilos az ilyesmi.²⁴

Csak az lehet a megoldás, ha a radikális és az ortodox iszlám tisztán el vannak választva egymástól. A muszlim világon belüli szolidaritás a radikálisokat segíti. Csak egy iszlám kultúrháború képes átrajzolni a határokat a radikálisok és a mérsékelték között, úgy hogy az utóbbiak kerekedjenek felül. Alapvető fontosságú, hogy egy ilyen küzdelem tisztában legyen az iszlamista terrorizmus vallási alapjaival, és hogy létrehozson egy mérsékelt és a köz által elismert ellensúlyt. A Koránban nem bátorít senkit az erőszakra, ahogyan sokan ezt gondolják.²⁵ Egy ilyen alternatív magyarázatnak sziklaszilárd vallási alapokkal kell rendelkeznie, és olyan emberek kell, hogy érveljenek mellette, akik elismert iszlám tudósok és vezetők. Fontos az is, hogy széles körben kerüljenek elfogadásra azok a vallási vélemények, amelyek elhatárolódnak a szélsőséges iszlám nézeteitől. Meglátásom szerint ez az út az, amelyet követni kell a jövőben az erőszakos cselekmények elszaporodása miatt az iszlámnak szerte a világon, ahol megjelennek a terrorakciók és ártatlan emberek veszítik el életüket. Ez a harc nehéz, mert az aszimmetrikus hadviselés kiszámíthatatlan, azonban arra kell törekedni, hogy a legjobb felkészültségű szakértők kerüljenek alkalma-

²² BAR, Shmuel: Az iszlám terrorizmus vallási gyökerei. 2004. <http://cikkek.soti.ca/religious-sources-of-islamic-terrorism.html> Letöltve: 2015. november 9.

²³ Mértékadó vallásjogi tudósok, mindenekelőtt muftik hivatalos jogi véleménye, lényegében „törvény-erejű rendelet”

²⁴ GÜLEN Fethullah: Az igazi iszlámban nem létezik terrorizmus. <http://hu.fgulen.com/content/view/48/45/> Letöltve: 2015. szeptember 25.

²⁵ AMIR Ali: Islam, Jihad and Terrorism./Jihad: one of the most misunderstood concepts in Islam/-What Does Islam Say about Terrorism. Institute of Islamic Information and Education. <http://iiie.net/index.php?q=node/43> Letöltve: 2015. november 9.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2015. VIII. évfolyam 4. szám

zásra mind a Nyugat, mind az iszlám vallás részéről egy kialakult konfliktus helyzetének kezelésében.

Végül, amikor civilizációk összecsapásáról beszélünk, nem mehetünk el a migrációs események mellett becsukott szemmel. Teljességgel elítélek minden erőszakot, ami akár a Nyugat akár az iszlám oldaláról történik. A szélsőségeség Nyugaton belül is erősödik. Ennek számos oka van. Az egyik ilyen ok az, hogy az Európai Unió szabad vallásgyakorlásra hivatkozva szinte mindent megengedett eddig Európában. Épülhettek mecsetek, minaretek és iszlám iskolák, ami nem baj. De hol van ellentételezés a másik oldalon? Épülhettek-e pont annyi számban keresztény templomok és iskolák, hiszen nem csak muszlimok élnek Nyugaton, hanem keresztények is élnek iszlám országokban, nem is kevesen. Az arány korántsem ugyanaz. A Nyugat migrációs politikája sem tetszik mindenkinek. A skandináv országok a legnyitottabbak Európában a migrációt tekintve. Ez sem baj, de át kell gondolni és értékelni, hogy milyen módon tudunk iszlám és Nyugat (muszlimok és keresztények) úgy együtt élni, hogy az egymás szabadságát nem sérti.

A világgazdasági szférában olyannyira erőteljessé vált az elmúlt évtizedekben a globalizáció és interdependencia, hogy annak hatásai alól egyetlen ország sem képes kivonni magát. Az iszlám világ országai is részévé váltak a (tökés) világgazdaság rendszerének, és gazdaságaik strukturális problémái következtében kénytelenek alkalmazkodni ahhoz. Az elmúlt két évtizedben akár a Nemzetközi Valuta Alap nyomására, akár önként, de valamennyi ország – tekintet nélkül a politikai vezetés nacionalista/szocialista vagy liberális, szekuláris vagy iszlám jellegére – olyan restriktív illetve szerkezetátalakítási intézkedések meghozatalára kényszerült, amelyek a Valutalap kívánalmainak megfelelnek.

A világ nem univerzalizálódik. Globalizálódik, de a globalizáció multikulturalizmussal, kulturális sokféleséggel és sokszínűséggel kell, hogy együtt járjon. A másság világunknak minden bizonnyal még sokáig velejárója lesz. A tudomány és a technika fejlődése nem szünteti meg a másságot. Ellenkezőleg: lehetővé teszi, hogy a különböző civilizációk megőrizhessék sajátosságait és hagyományait alapján modernizálódhassanak. Az iszlám civilizációnak is ez lehet a jövője. Az iszlámnak úgy kell megőriznie – egyúttal megváltoztatnia – tradícióorientáltságát, hogy – miként az első századokban – rugalmasan reagáljon az újra, azt befogadja, rendszere részévé tegye, tradíciói közé beépítse.²⁶

FELHASZNÁLT IRODALOM

1. AMIR Ali: Islam, Jihad and Terrorism./Jihad: one of the most misunderstood concepts in Islam/- What Does Islam Say about Terrorism. Institute of Islamic Information and Education. <http://iiie.net/index.php?q=node/43> Letöltve: 2015. november 9.
2. ARMSTRONG Karen: Az iszlám világ nyugati szemmel. Európa, Budapest, 1998.
3. ANWAR Musztafa: Az iszlám. In: Kultúra és közösség – Vallás és közösség. Szerk.: S. Szabó Péter. 2001/4 - 2002/1. sz. 89-97.p.

²⁶ ROSTOVÁNYI Zsolt: Az iszlám a 21. század küszöbén. Aula. Budapest, 1998. 374.p.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2015. VIII. évfolyam 4. szám

4. BAR, Shmuel: Az iszlám terrorizmus vallási gyökerei. 2004. <http://cikkek.soti.ca/religious-sources-of-islamic-terrorism.html> Letöltve: 2015. november 9.
5. BENKE József: Az arabok története. Alexandra. Budapest, 1997. 533.p. ISBN 963 367 302 X
6. BOULAD, Henri SJ: Iszlám, kereszténység és a nyugati világ. Christian Solidarity International. CSI-Magyarország. 2008. 09. 27. 1-6.p. 89-97.p.
7. GÜLEN Fethullah: Az igazi iszlámban nem létezik terrorizmus, <http://hu.fgulen.com/content/view/48/45/> Letöltve: 2015. szeptember 25.
8. HARAI Dénes: Az erőszak kultusza és a civilizáció védelme. (A terrorizmus elleni küzdelem társadalmi, társadalomtudományi kérdései) Kézirat. ZMNE, 2008.
9. JUNGERT Béla: Migráció és biztonság a globalizáció világában. Theologiai Szemle. A Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsának szakfolyóirata. Kálvin Kiadó. Budapest.2015/3.158-161. p. ISSN 0133 7599
10. KÉRI Katalin: Az iszlám neveléstörténet kutatásának és tanításának szükségességéről. Acta Pedagogica 2., PTE Tanárképző Intézet, Pécs, 2001/2., 21-26. o. <http://kerikata.hu/publikaciok/text/actaisz.htm> Letöltve: 2015. november 10.
11. KIS-BENEDEK József: Az Iszlám Kalifátus és a globális dzsihád új tendenciái. Hadtudomány, A Magyar Hadtudományi Társaság Folyóirata 24. évfolyam 2014./3-4. szám Budapest, 22-33.p
12. http://mhftt.eu/hadtudomany/2014/3_4/2014_3_4_2.pdf Letöltve: 2015. november 7.
13. Korán magyar fordítása. <https://docs.google.com/file/d/0B4I9LjgvXgvVOXozenBJODdyeHM/edit?pli=1> Letöltve: 2015. november 9.
14. Nyilatkozat a szíriai és iraki keresztényüldözéssel kapcsolatban. MEÖT-MKPK közös nyilatkozat Forrás: <http://meot.hu/>
15. QUTB Szayyid: Al adála al idzstimáiyí fil - iszlám (A társadalmi igazságosság az iszlámban). Dár as - surúq, Kairó, Beirut, 1983.
16. ROGERS Michael: A hódító iszlám. Helikon, Budapest, 1987.
17. ROSTOVÁNYI Zsolt: Mit kell tudni az iszlámról? Kossuth, Budapest, 1983.
18. ROSTOVÁNYI Zsolt: Az iszlám a 21. század küszöbén. Aula. Budapest, 1998.
19. SIMON Róbert: Korán – A Korán világa. Helikon, Budapest, 1994.
20. TOMOLYA János - PADÁNYI József: A terrorizmus jelentette kihívások. Hadtudomány, A Magyar Hadtudományi Társaság Folyóirata 22. évfolyam 2012./3-4. szám Budapest, 34-67.p
21. http://mhftt.eu/hadtudomany/2012/3_4/HT_2012_3-4_Tomolya_Padanyi.pdf Letöltve: 2015. november 6.
22. TOMOLYA János – PADÁNYI József: Harc Tikritért. fordulópont az Iszlám Állam elleni harcban? Hadtudomány (online), 10.17047/HADTUD.2015.25.E.173 Budapest, 173-193. p.
23. http://mhftt.eu/hadtudomany/2015/2015_elektronikus/16_TOMOLYA_PADANYI.pdf Letöltve: 2015. november 6.